

Statsminister Jonas Gahr Støre
Finansminister Trygve Slagsvold Vedum
Utviklingsminister Anne Beathe Tvinninge
Kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen
Justis- og beredskapsminister Emilie Enger Mehl
Kommunal- og distriktsminister Sigbjørn Gjelsvik
Næringsminister Jan Christian Vestre
Landbruks- og matminister Sandra Borch
Samferdselsminister Jon-Ivar Nygård
Klima- og miljøminister Espen Barth Eide
Olje- og energiminister Terje Aasland

Oslo, 20. desember 2022

Kopi: Partigruppene på Stortinget

NATURVERNFORBUNDETS INNSPILL TIL ARBEIDET MED STATSBUDEJETTET FOR 2024

Helhetlig forslag til endringer

Stortinget har vedtatt flere gode ambisjoner om å redusere klimagassutslippene, ta vare på naturen og minske forbruket av ressurser. Vi takker for innsatsen som gjøres, men mener det er avgjørende å gå vesentlig lenger i 2024.

Innsatsen for å ta vare på naturverdiene monner lite når vi samtidig ser at utbyggingsinteressene har fått bedre rammevilkår og naturverdier dermed bygges ned. Når bevilgningene til mottiltak på dette området i hovedsak står på stedet hvil eller reduseres, er det vanskelig å si seg fornøyd. Den nye, global naturavtalen løfter behovet for rask handling ytterligere.

Det gjøres mange gode grep for å kutte klimagassutslipp, gjennom blant annet satsing på ny teknologi, men også her ser vi at positive tiltak motvirkes av satsinger som gir nye utslipp, blant annet nye petroleumsutbygginger og bygging av trafikkøkende og naturødeleggende motorveier.

Koronapandemien har vist oss at politikerne kan kaste seg rundt når det trengs og sørge for effektiv politikk som berger oss gjennom vanskelige tider. På samme måte må vi betrakte truslene mot naturen og klimaet, men alvorret ser dessverre ikke ut til å være forstått.

I dette brevet kommer vi med konkrete forslag til endringer i statsbudsjettet. Sentralt står økte grønne skatter som skal fremme mer effektiv energibruk, kutte klimagassutslipp og forurensning skape gi en mer effektiv ressursbruk. Totalt må Norge i 2024 kutte utslipp tilsvarende om lag 3 millioner tonn CO₂.

Videre må midlene til å kartlegge, ta vare på og restaurere natur økes drastisk. Det trengs også et kraftig løft for å frigjøre strøm gjennom energieffektivisering av bygningsmassen, slik at vi kan bruke denne strømmen til å fase ut fossil energibruk uten å måtte være avhengig av ny og naturødeleggende kraftproduksjon. Det trengs også langt mer penger til natur- og klimatiltak i kommunene og gjennom Utenriksdepartementets budsjett for internasjonalt natur- og klimaarbeid. Samferdselssektoren må vris i grønnere retning, vekk fra tilrettelegging for økt veitransport og over på mer energi- og arealeffektive og klimavennlige løsninger som samtidig bidrar til bedre folkehelse. Særlig viktig blir det å nedskalere overdimensjonerte motorveiplaner og heller ta vare på og utbedre veiene vi har.

Vi må ikke undervurdere de frivillige miljøorganisasjonenes rolle i arbeidet med å ta vare på natur og klima og omstille samfunnet. Å ha uavhengige organisasjoner med lokal tilstedeværelse basert på frivillig innsats bidrar til å gjøre miljøraken konkret og relevant på små og store steder landet rundt. Vi håper derfor det blir mulig å styrke bevilgningene til de frivillige organisasjonene.

Tross store satsinger på natur- og klimatiltak som krever betydelige beløp, innebærer våre forslag i sum at budsjettbalansen styrkes med om lag 13 milliarder kroner. Andre avgiftsgrep kan øke provenyet ytterligere. Vi setter av de økte budsjettoverskuddet til en form for klimabelønning til folket, *klimaavgift til fordeling*, som kan være nødvendig for å få aksept for betydelig økte klimaavgifter. Prinsippet om tilbakebetaling til folket bør også brukes i andre sammenhenger, for eksempel i spørsmålet om strømstrømstøtte.

Alle forslag i dette brevet relateres til statsbudsjettet for 2023 (regjeringens forslag og den inngåtte budsjettavtalen) og oppgis i 2023-kroneverdi. Revidert statsbudsjett for 2023 må bli et steg i riktig retning, der innsatsen trappes opp og det signaliseres ytterligere satsing, slik at aktørene kan forberede seg på et vesentlig grønnere statsbudsjett for 2024.

Nettoendringer i utgifter per departement	Mill. kroner
Finansdepartementet (skatter og avgifter) (FIN)	-22 100
Utenriksdepartementet (UD)	5 550
Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)	175
Justis- og beredskapsdepartementet (JD)	20
Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)	
Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)	10
Landbruks- og matdepartementet (LMD)	-50
Samferdselsdepartementet (SD)	-625
Klima- og miljødepartementet (KLD)	4 035
Olje- og energidepartementet (OED)	-145
Sum endringer i utgifter, som settes av til KAF-tilbakebetaling	-13 130

Foruten at hovedsatsingene våre oppsummeres i de etterfølgende sidene, følger det en mer detaljert omtale, sortert på departementsnivå, kapittel og post. Ta gjerne kontakt dersom dere har spørsmål, og vi stiller gjerne i møter for å utdype innspillet nærmere.

Konkrete forslag til avgiftsendringer

Skatter og avgifter står sentralt i arbeidet med å omstille samfunnet over på grønne løsninger. Grønn skattekommisjon hadde mange gode forslag til endringer, men disse er dessverre i liten grad fulgt opp.

Prinsippet om at forurenseren skal betale, bør ligge til grunn. Den ferske utredningen fra Skatteutvalget peker også på flere grep i riktig retning.

Endring i inntekter			Mill. kroner ¹
FIN	CO₂-avgifter	Kap. 5508 og 5543	9 500
FIN	Merverdiavgift	Kap. 5521 post 70	-600
FIN	Engangsavgift	Kap. 5536 post 71	2 000
FIN	Veibruksavgift	Kap. 5538	7 400
FIN	Avgift på elektrisk kraft	Kap. 5541	0
FIN	Avgift på drikkevareemballasje	Kap. 5559	0
FIN	Avgift på forbrenning av avfall	Kap. 5546 post 70	300
FIN	Flypassasjeravgift	Kap. 5561	2 500
FIN	Avgift på deponi av mineralske masser	NY	1 000
FIN	Avgift på omsetning av torv	NY	0
KUD	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige org.	Kap. 315 post 70	-175
Sum endring i inntekter			21 925
(I tillegg kommer nye avgifter uten provenyanslag eller som må utredes videre – se omtalen)			

Skatter og avgifter står sentralt i arbeidet med å omstille samfunnet over på grønne løsninger. Grønn skattekommisjon hadde mange gode forslag til endringer, men disse er dessverre i liten grad fulgt opp. Prinsippet om at forurenseren skal betale, bør ligge til grunn. Den ferske utredningen fra Skatteutvalget peker også på flere grep i riktig retning.

Det er nødvendig å finne en god balanse mellom «gulrot» og «pisk». Å bare subsidieres seg ut av deler av miljøutfordringene ser vanskelig ut, da det mest sannsynlig vil gi et for høyt ressursforbruk som fort skaper nye miljøutfordringer, i tillegg til at det vil kreve store offentlige budsjetter. Økonomiske rammebetingelser som gjør det lønnsomt å opptre miljøriktig, er viktig. Derfor må vi øke flere av dagens miljøavgifter, som CO₂- og veibruksavgiften. CO₂-avgiften må trappes raskt opp til 2000 kroner/tonn (i 2020-kroneverdi), og vi foreslår at den i 2024 dobles i forhold til vedtatt nivå for 2023. Dersom dette ikke er nok til at Norges utslipp kuttes med om lag 3 millioner tonn i 2024, må avgiften økes mer. For å gjøre raskt opptrapping av CO₂-avgiften sosialt akseptert, må dette kombineres med en tilbakebetalingsløsning basert på prinsippet *karbonavgift til fordeling* (KAF). I tillegg ønsker vi at strømstøtteordningen vris slik at den bedre stimulerer til energieffektiviseringstiltak. Et flatt tilbakebetalingssystem basert på KAF-prinsippet vil være nødvendig også her.

Det er også viktig at miljøskadelige subsidier og avgiftsfritak opphører, som petroleumssubsidier og taxfree-ordningen, og at flypassasjeravgiften forsterkes og videreutvikles. Det trengs også økonomiske insentiver overfor miljøutfordringer der det ennå er svakt med virkemidler, blant annet for å redusere ressursforbruket og oppnå en mer sirkulær og bærekraftig økonomi. Flere nye grep her må utredes videre med tanke på implementering i 2024.

Det hevdes iblant at supplerende virkemidler overfor utslipp som omfattes av EUs kvotesystem, ikke gir noen klimagevinst, basert på forutsetningen om at kvotetaket styrer den totale utslippsmengden. Vi er uenige i den påstanden. Når supplerende virkemidler bidrar til å utslippskutt, blir det politisk lettere å stramme inn kvotemarkedet. I tillegg er det innført en markedsstabiliseringsreserve for å fjerne overskuddskvoter.

¹ Provenyet er definert som bokførte inntekter i 2024. Provenyet for CO₂-avgiften i petroleumssektoren er justert for lavere skatteinntekter. Det gjenværende provenyet tilsvarer om lag 600 mill. kroner og overføres Statens pensjonsfond utland.

Internasjonal miljøsolidaritet

Endring i utgifter per kapittel og post		Mill. kroner
UD	Fornybar energi	Kap. 162 post 72 430
UD	Miljø og klima	Kap. 163 post 70 4 120
UD	Internasjonal naturbistand	NY 1 000
Sum endringer i utgifter		5 550

Norge er et ressurssterkt land med et stort ansvar i klimasammenheng, ikke minst fordi landet har tjent store penger på salg av olje og gass, som er en grunnleggende bidragsyter til de menneskeskapte klimaendringene. Derfor må Norge støtte utslippskutt og fornybar energi til utvikling i andre land, spesielt i sør. I tillegg må Norge bidra med mer til klimatilpasning for land og folk som rammes hardt av klimaendringer, ettersom dette er historisk underfinansiert i norsk klimafinansiering. Vi foreslår betydelige finansielle løft på disse områdene.

Den nye, globale naturavtalen gjør det også nødvendig at rike land bidrar til finansielle naturtiltak i fattigere land. Norge må gå foran som et godt eksempel og bidra med et betydelig beløp til dette viktige arbeidet i 2024.

To milliarder ekstra til natur

Endring i utgifter per kapittel og post		Mill. kroner
JD	Miljøkriminalitet	Kap. 440 post 01 20
LMD	Verdiskapings tiltak i landbruket	Kap. 1149 post 71 -30
LMD	Skog-, klima- og energitiltak	Kap. 1149 post 73 -45
LMD	Landbrukets utviklingsfond	Kap. 1150 post 50 -15
LMD	Direkte tilskudd, regionale miljøprogram	Kap. 1150 post 74 40
KLD	Frivillige klima- og miljøorganisasjoner	Kap. 1400 post 70 10
KLD	Miljødata	Kap. 1410 post 21 150
KLD	Mareano	Kap. 1410 post 23 10
KLD	Miljøforskning under Norges forskningsråd	Kap. 1410 post 50 og 51 100
KLD	Artsdatabanken	Kap. 1411 75
KLD	Driftsutgifter, Miljødirektoratet	Kap. 1420 post 01 100
KLD	Spesielle driftsutgifter, Miljødirektoratet	Kap. 1420 post 21 175
KLD	Tiltak i verneområder og restaurering	Kap. 1420 post 31 200
KLD	Statlige tileininger, vern av naturområder	Kap. 1420 post 32 775
KLD	Naturmangfold i kommuneplanlegging	Kap. 1420 post 60 20
KLD	Tiltak for å ta vare på natur	Kap. 1420 post 80 175
KLD	Naturesats	Kap. 1420 post NY 200
KLD	Senter mot marin forsøpling	Kap. 1424 post 70 25
Sum endringer i utgifter		1 985

Det har gått trått med Norges oppfølging av Aichi-målene, som skulle innfris innen 2020. Men den nye, globale naturavtalen forsterkes forpliktelsene, blant annet med mål om 30 prosent vern av verdens land- og havområder samt å restaurere 30 prosent av såkalt forringet natur. Vi forventer at det raskt kommer en handlingsplan for å følge opp avtalen. Vi etterlyser også klarere dokumentasjon av virkningene av statsbudsjettet på natur- og arealfeltet og vil sterkt oppfordre regjeringen til å legge fram en *naturstatus og -plan* sammen med statsbudsjettet for 2024, etter samme lest som regjeringens klimastatus- og plan. Sistnevnte dokument viser for øvrig at det er sterk kobling mellom klimagassutslipp og hvordan vi forvalter naturen, og at politikken for å redusere slike utslipp er altfor svak.

Stadig flere naturområder bygges ned, noe som fører til at viktige levesteder for både vanlige og truede arter forsvinner. Solberg-regjeringen innførte flere forvaltningsgrep som svekker naturhensyn og øker presset på naturmangfoldet, blant annet gjennom å redusere statsforvalterens rolle. Vi forventer at denne politikken nå reverseres.

Statsbudsjettet for 2023 inneholder flere uheldige kutt, og vi forventer at det kommer en kraftig økning i midlene til naturtiltak i 2024. Vi må både ta igjen et stort etterslep og samtidig bygge opp kapasitet for å møte de nye utfordringene som kommer. Samtidig må det kuttes i subsidier til natur- og klimaskadelige tiltak, som for eksempel hogst i vanskelig terreng og gjødsling av skog.

Vi mangler systematisk kunnskap om naturverdiene i Norge. Det trengs et krafttak for å kartlegge disse, noe som er nødvendig for at vi skal kunne forvalte landets arealer og ressurser bærekraftig og med lavt konfliktnivå. Foruten å måtte verne langt mer land og hav må vi trappe opp innsatsen for å restaurere natur, blant annet myr, og det trengs redningsaksjoner for prioriterte arter og utvalgte naturtyper. I tillegg må det bevilges mye mer penger til vannressursforvaltningen og til å bekjempe miljøkriminalitet – og vi trenger å løfte kommunenes naturarbeid, blant annet gjennom en ny støtteordning – Natursats. Videre er det viktig å følge opp den helhetlige tiltaksplanen for Oslofjorden.

I sum ber vi om to milliarder ekstra til naturtiltak i Norge i 2024. Innsatsen bør trappes opp gjennom ekstra midler på revidert statsbudsjett for 2023.

Krafttak for effektiv energibruk og klimakutt

Endring i utgifter per kapittel og post			Mill. kroner
KLD	Klimatiltak, Klimasats	Kap. 1420 post 61	500
KLD	CO₂-kompensasjonsordning for industrien	Kap. 1420 post 74	0
KLD	Energifondet	Kap. 1428 post 50	600
KLD	Klima- og skogsatsing	Kap. 1482	920
OED	Geologisk kartlegging	Kap. 1810 post 21	-45
OED	Strømsstøtte til husholdninger	Kap. 1820 post 75	0
OED	Forskning og næringsutvikling	Kap. 1830 post 50	-100
Sum endringer i utgifter			1 875

Klimaendringene er her og vil koste oss dyrt. Statsbudsjettet for 2024 må sikre at vi innfrir våre klimamål og blir et fossilfritt Norge. For at norske klimagassutslipp i 2030 skal være redusert med 55 prosent, sett i forhold til 1990-nivå, må de reduseres med om lag 3 millioner tonn hvert år.² Det er positivt at regjeringen sammen med statsbudsjetter for 2023 har lagt fram sin klimastatus og -plan. Det er en start, men både metodikken og ikke minst innsatsen må styrkes vesentlig.

Å redusere bruken av fossil energi er den viktigste måten å redusere norske klimagassutslipp på. Norge må ta sin rettfærdige andel av de utslippskutt som skal til for å unngå 1,5 graders global temperaturstigning. Naturvernforbundets rapport [Fossilfritt Norge](#) viser at det er mulig å fase ut fossil energibruk uten storstilt utbygging av ny kraftproduksjon, forutsatt politisk vilje til storsatsing på energieffektivisering, nedgang i transportbehovet og utfasing av petroleumsindustrien innen 2040.

² I 1990 var Norges utslipp på 51,3 millioner tonn CO₂-ekvivalenter. I 2021 var de på 48,9 millioner. En reduksjon på 55 prosent fra 1990 gir utslipp på 23,1 millioner i 2030, som tilsvarer en reduksjon på 25,8 millioner. Fra 2021 til 2030 gir dette 2,9 millioner årlig.

Naturvernforbundet mener at norsk utvinning av olje og gass må trappes ned i samme tempo som verden må kutte sine klimagassutslipp, og det betyr en reduksjon på 55 prosent fram til 2030. Rapporten [Konsekvenser av redusert petroleumsvirksomhet](#), som Statistisk sentralbyrå publiserte i 2020, viser at effekten av en kraftig innstramning i oljepolitikken kun tilsvarer om lag ett års BNP-vekst i løpet av kommende trettiårsperiode og vil ellers ha beskjedne konsekvenser – på grunn av blant annet sterkere konkurranseevne i resten av økonomien. Regjeringen må utarbeide en nedtrappingsplan for olje- og gassindustrien som også sikrer rettferdig omstilling for oljearbeiderne.

Det er mulig å halvere energiforbruket i byggsektoren, men det trengs langt flere virkemidler enn staten i dag bruker på å fremme energieffektivisering, blant annet gode og utvidede støtteordninger og bedre rådgivingsmuligheter. Også CO₂-kompensasjonsordningen for industrien må innrettes slik at den stimulerer til lavere energiforbruk.

Grønn transportomlegging

Endring i utgifter per kapittel og post		Mill. kroner
KDD	Ombygging av Ring 1	Kap. 500 post 30
SD	Riksveiinvesteringer (netto)	Kap. 1320 post 29 og 30
SD	Nye Veier AS	Kap. 1321
SD	Tilskudd til byområder	Kap. 1330 post 66
SD	Kjøp av persontransport	Kap. 1352 post 70 og NY
SD	Kjøp av infrastrukturtenester, jernbane	Kap. 1352 post 71 og 73
SD	Godsoverføring fra vei til bane	Kap. 1352 post 75
SD	Støtte til ekspressbusser	NY
Sum endringer i utgifter		-625

Transportsektoren bidrar betydelig til nedbygging av natur og matjord og er blant de største kildene til utslipp av klimagasser, annen luftforurensing og støy. Teknologiske grep vil bidra signifikant på noen områder, men ikke på alle. Behovet for store og raske kutt i klimagassutslipp og nødvendigheten av å stanse store arealinngrep krever betydelige omprioriteringer i transportsektoren, blant annet for å innfri mål om stans i tap av artsmangfold, halvering av klimagassutslipp samt reduksjon i støyplage og nedbygging av matjord. For å oppnå dette er det viktig å videreføre, skjerpe og innfri mer spesifikke mål som nullvekstmålet for personbiltrafikken og målet om å flytte godstransport fra vei til sjø og bane.

Viktige bidrag vil være å vri investeringsmidlene i veisektoren, vekk fra store motorveitbygginger med betydelig areal- og klimafotavtrykk og over på utbedring og vedlikehold av eksisterende veinett. For mange er verdien av et godt vedlikeholdt fylkesveinett sannsynligvis større enn overdimensjonerte motorveier – og det må gjerne utredes muligheter for statlig en tilskuddsordning til dette.

Staten må bidra langt mer til å fremme sykkel som transportmiddel, der potensialet øker ytterligere i takt med mer bruk av elektriske sykler, også utenom byene. Foruten at sykling er svært miljøvennlig, bidrar det også i til bedre folkehelse og har derfor en høy samfunnsnytte.

Videre må kollektivtransporten utvikles videre, og det trengs betydelige beløp til tiltak gjennom byveksttalene og belønningsordningen for å oppnå effektive og miljøriktige transportløsninger. Naturvernforbundet ber også om en ekstra pott for en enklere belønningsordning for mindre og mellomstore byer/tettsteder. For jernbanen blir det viktig å intensivere vedlikeholdet og satse på tiltak som fremmer godstransporten, foruten å videreføre god framdrift i utbygginger som øker kapasiteten i

banene inn mot og gjennom de større byene. Store jernbaneutbygginger må komme som erstatning for, og ikke i tillegg til, motorveitbygging.

Koronapandemien hadde store, negative konsekvenser for kollektivtransporten. Det er viktig at regjeringen følger nøye med på situasjonen og om nødvendig bevilger ekstra penger, for å unngå at det oppstår en negativ spiral, med ytterligere redusert kollektivtransport og mer bilbruk som resultat.

Gjenbruk og sirkulær økonomi i praksis

Endring i utgifter per kapittel og post		Mill. kroner	
NFD	Forskning på bruk av restmasser	Kap. 920 post 50	10
Sum endringer i utgifter			10

Det haster med å redusere det materielle fotavtrykket vårt og øke ressursutnyttelsen av det vi har. Som et av verdens mest høyforbrukende land per innbyggere har vi ingen unnskyldning for å vente med en overgang til en sirkulær økonomi. Det er skrikende behov for gode verktøy for å få i gang rask og effektiv omstilling som får ned forbruket uten at det rammer sosialt skjevt. Scenario-beregninger viser at det er potensial for mer enn 100 000 nye arbeidsplasser ved omstilling til en sirkulær økonomi. Begynner vi nå, kan vi få til dette på en smart og rettferdig måte.

Det trengs derfor en grundig gjennomgang av skatte- og avgiftssystemet for å kartlegge de mest effektive verktøyene som kan tas i bruk for å fremme blant annet gjenbruk, reparasjon og resirkulering. Det er bra at Skatteutvalget peker på viktige grep her og ber en stor utredning av virkemidler for å fremme en sirkulær økonomi.

En viktig sak som allerede nå bør forberedes med tanke på implementering i 2024, er innføring av en materialavgift. Den vil fremme gjenbruk og resirkulering. I tillegg bør det allerede nå være mulig å innføre fritak for merverdiavgift (nullsats) på reparasjon og utleie av utvalgte produkter for å redusere ressursforbruket, i påvente av bedre virkemidler.

Vi ber også om at det settes i gang et forsknings- og utviklingsarbeid rundt alternativ bruk av restmasser i mineralindustrien. Sammen med innføring av avgift på deponi av restmasser kan dette bidra til langt bedre ressursbruk og mindre miljøbelastning fra denne typen næringsvirksomhet.

Med vennlig hilsen
Naturvernforbundet

Truls Gulowsen
leder

Gro Holstad (sign.)
generalsekretær

Detaljert omtale av Naturvernforbundets innspill til arbeidet med statsbudsjettet for 2024

Endringer i skatter og avgifter (FIN)

Karbonavgift til fordeling (KAF)

Prisen på aktiviteter som bidrar til klimaendringer, må økes betydelig. For å gjøre det politisk lettere å øke klimaavgiftene vil det være riktig å kombinere dette med en ordning der det økte provenyet betales tilbake til landets innbyggere med et likt beløp, såkalt karbonavgift til fordeling (KAF). Dermed vil folk som ligger på landsgjennomsnittet når det gjelder klimapåvirkning, ikke få noen netto avgiftsendringer. Dette kan skape større folkelig oppslutning om både målet om lavere klimagassutslipp og virkemidlet for å oppnå dette. Videre vil et slikt prinsipp unngå at offentlige budsjetter gjøres avhengig av inntekter fra høye utslipp, noe som kan gi uheldige virkninger på sikt.

Naturvernforbundet legger til grunn at et tilbakebetalingssystem etter KAF-prinsippet tas i bruk i 2024 for deler av miljøavgiftene. I dette innspillet har vi satt av 13 milliarder kroner til formålet, som er provenyoverskuddet av summen av våre forslag. Vi foreslår også at strømstøtteordningen baseres på samme prinsipp.

Utredning av nye avgifter med tanke på snarlig innføring

Grønne skatter og avgifter har et stort potensial for å bidra til naturbevaring og utslippskutt. Det er derfor viktig at bruken av økonomiske virkemidler for å løse miljøutfordringene forsterkes. Før vi går gjennom konkrete forslag til endringer punkt for punkt, vil vi peke på noen saker som må utredes nærmere (og som dermed ikke ligger inne med provenyanslag):

Omstillingsavgift

CO₂-avgiften for petroleumsvirksomheten er ment som en avgift for å motvirke negative eksternaliteter som følge av utslippene fra utvinning av olje og gass. Men utslippene fra utvinningen står bare for noen få prosent av utslippene fra en enhet olje eller gass. De store utslippene kommer som følge av forbrenning. Mye olje og gass eksporteres til land uten CO₂-avgift eller et effektivt kvotesystem. For å kompensere for manglende klimavirkemidler her foreslår vi at det innføres en omstillingsavgift slik [klimaomstillingsutvalget](#) foreslo. En omstillingsavgift er også et virkemiddel for å omstille samfunnet vekk fra olje og gass og skape nye arbeidsplasser og skatteinntekter. Avgiften bør derfor gjenspeile differansen mellom investering i petroleum og den miljøvennlige alternativkostnaden: investering i miljøvennlig næring. Arbeidet med å utrede en slik avgift må starte umiddelbart, med tanke på innføring 1. januar 2024.

En mulig avgiftssats kan være 100 kroner per fat oljeekvivalent for alle petroleumsprodukter, noe som vil gi et proveny på om lag 35 milliarder kroner første året. Vi forutsetter at inntektene fra en slik ny avgift tilfaller Statens pensjonsfond utland.

Naturvernforbundet, sammen med WWF Verdens naturfond, Greenpeace Norge, Zero og Natur og Ungdom, levert hørings svar til forslaget i endringer i den generelle petroleumsskatten. [Høringssvaret](#) er relevant for statsbudsjettet 2024, og vi viser til dette.

Fjerne taxfree-ordningen

Taxfree-ordningen subsidierer folks flyreiser. Naturvernforbundet har lenge ment at ordningen bør avskaffes, noe EU har gjort for reiser mellom sine land. Den ferske utredningen fra Skatteutvalget foreslår det samme, noe Grønn skattekommisjon også gjorde. Vi ser ingen grunn til at en av de mest miljøskadelige transportformene fortsatt skal subsidieres på denne måten. For å få tilstrekkelig effekt mener vi det er logisk å samtidig reduserer i kvotene for tollfri innførsel. Vi forutsetter at Avinors inntektstap ved bortfall av taxfree-ordningen dekkes inn gjennom justeringer i Avinors lufthavnavgifter og eventuelle bevilgninger direkte over statsbudsjettet. I påvente av at taxfree-ordningen avskaffes, bør innførselskvotene trappes ned.

Innføre materialavgift på emballasje

Naturvernforbundet foreslår at det innføres en materialavgift, i første omgang på plastemballasje. Denne skal bidra til å redusere bruken av jomfruelig plast og øke etterspørselen etter resirkulert plast. Avgiften skaleres ned ved innblanding av resirkulert materiale i nytt produkt. Nivået på avgift og skalering bør utredes videre, med tanke på snarlig implementering.

Innføre virkemidler for redusert kjøttforbruk

Redusert kjøttforbruk vil kutte klimagassutslipp. Videre tilsier helsemyndighetenes kostråd om kjøtt og kjøttprodukter at forbruket må reduseres. Meld. St. 13 (2020–2021) *Klimaplan 2021–2030* peker på at det innen kosthold er et stort samsvar mellom hva som er bra for helsa, og hva som er bærekraftig. Virkemidlene for å oppnå redusert kjøttforbruk er i dag svake, og vi ber om at det utredes virkemidler som bidrar til å innfri helsemyndighetenes kostråd, herunder avgift på kjøttforbruk, som i så fall vil gjelde for både norskprodusert og importert kjøtt.

Fjerne skattefradrag for ukurante varer i tekstilbransjen

Vi kjøper over 60 prosent mer klær enn for 15 år siden og bruker dem bare halvparten så lenge. Dette skaper et stort ressursforbruk, med høye klimagassutslipp og store avfallsutfordringer. Mye av dette skyldes at markedet flommer over av billige, importerte varer, gjerne fra land med svake miljøvirkemidler. Også tekstilbransjen må bli sirkulær. Ett av flere mulige virkemidler vil være å fjerne muligheten tekstilbransjen har for å få skattefradrag for såkalte ukurante varer. Dette vil bidra til å øke interessen for varer med lengre levetid. Dette bør utredes med sikte på innføring i 2024.

Gjøre deleløsninger for fritidsboliger mer attraktive

Bygging av fritidsboliger har bidratt til et enormt arealbeslag, med tilsvarende negative konsekvenser for naturmangfold og klima. I tillegg skaper det store omfanget av fritidsboliger et høyt ressursforbruk gjennom bl.a. material- og energiforbruk. Samtidig ligger det et stort potensial i å utnytte eksisterende fritidsboliger bedre, noe som vil kunne dempe behovet for nye. Det trengs derfor virkemidler som i større grad enn i dag stimulerer til deleløsninger. En mulighet kan være å øke bunnfradraget på inntekt fra utleie av fritidsboliger. Dette og mulige andre virkemidler bør utredes med sikte på innføring i 2024.

Utvide grunnrenteskatten

Naturvernforbundet støtter grunnrenteskatten på havbruk (oppdrett) og mener den bør utvides slik at det ikke oppstår uforholdsmessige insentiv til landbasert oppdrett. Videre bør det utredes om grunnrenteskatt bør innføres på deler av fisket også.

Utrede endringer i kraftskatten

Det er stor enighet om at det er riktig å modernisere eksisterende kraftverk slik at produksjonen kan økes uten at det krever større demninger eller mer vann i rør. Vi ber regjeringen utrede endringer i skattesystemet som gjør slike moderniseringer mer lønnsomme, uten at det gir tilsvarende virkning for utvidelse av eller bygging av nye kraftverk, som gir vesentlig større negative naturkonsekvenser.

CO₂-avgifter (kap. 5508 post 70; kap. 5543 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Som et minimum må CO₂-avgiftene dobles. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 9,5 mrd. kroner, derav om lag 0,6 mrd. kroner fra petroleumssektoren etter skatt.

Begrunnelse

Et hovedgrep for å redusere klimagassutslipp må være å øke CO₂-avgiftene. Disse er nå for lave til å gi nødvendige insentiver for utslippskutt. Naturvernforbundet mener at avgiftsnivået må trappes raskt opp til 2000 kroner/tonn (i 2020-kroneverdi), og som et ledd i dette bør de i 2024 dobles i forhold til satsene i 2023. Om dette ikke er nok for at Norge greier å kutte sine utslipp med om lag 3 mill. tonn CO₂ i 2024, må avgiftsnivået ytterligere opp. Videre bør flere unntak og lave satser oppheves. Vi ber om at kvotepliktig sektor ikke får flere unntak eller lave satser.

Statistisk sentralbyrå har i sin [analyse til Klimakur 2030](#) vist at utslippsprisen må opp i 3000–3500 kroner/tonn for å innfri utslippsreduksjonen i Klimakur 2030. Økt CO₂-avgift må ses i sammenheng med forslaget om *karbonavgift til fordeling*.

Merverdiavgift (kap. 5521 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Reparasjon og utleie av utvalgte produkter som klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk fritas for merverdiavgift (altså ilegges nullsats). Provenyeffekten er svært usikker, men er for reparasjon anslått til minus 0,6 mrd. kroner.

Begrunnelse

For å løse klimautfordringene må vi gjøre noe drastisk med overforbruket vårt. I dag velger altfor mange å kjøpe nytt, da det er for dyrt og utilgjengelig å reparere eller leie. Det er derfor nødvendig å utvikle lønnsomme forretningsmodeller og nye tjenester som utdaterer bruk-og-kast-samfunnet ved å gjøre det enkelt, behagelig og lønnsomt for både privatpersoner og selskaper å låne, leie, gjenbruke og selge videre. Det trengs nye virkemidler for å legge om økonomien, og i påvente av dette ber vi om at det fra 1. januar 2024 innføres fritak for merverdiavgift (altså nullsats) på reparasjon og utleie av klær og sko, tur- og sportsutstyr, møbler, verktøy og elektronikk er et viktig virkemiddel.

Engangsavgift (kap. 5536 post 71)

Naturvernforbundets forslag

- Engangsavgiften på personbiler skjerpes i miljøriktig retning, og engangsavgiften på varebiler differensieres sterkere etter samme prinsipp. Dette kan øke det bokførte provenyet med om lag 1,5 mrd. kroner.

- Det innføre miljødifferensiert engangsavgift på fritidsbåter, vannskutere og snøskutere m.m. Dette kan øke det bokførte provenyet med om lag 0,5 mrd. kroner.

Begrunnelse

CO₂-komponenten i engangsavgiften på kjøretøy er viktig for å vri bilene i mindre miljøskadelig retning og innfri Stortingets mål om at det ikke lenger skal selges bensin- og dieselmotorer fra 2025. I 2024 må avgiftene på bensin-, diesel- og hybridbiler skjerpes ytterligere, slik at elbilfordelene kun gjelder biler med svært lave utslipp. Det betyr bl.a. at vektfradraget for ladbare hybridbiler må fjernes. Videre må CO₂-komponenten for varebiler bli langt mer progressiv.

Det er tydelig at elbilfordelene ikke kan videreføres i samme omfang i lang tid. Det vil i så fall bli en stor subsidie av biltrafikken, med de store samfunnskostnadene og natur- og miljøulempene det vil føre til dersom biltrafikken fortsetter å vokse. Det viktigste må være å gjøre elbilene konkurransedyktige, og da primært gjennom å gjøre bensin- og dieselmotorer dyrere. Et første steg i nedtrapping av kjøpsavgiftene på elbil bør være å innføre differensiert engangsavgift som premierer elbiler med lavt ressursforbruk under produksjonen og lavt energiforbruk i bruksfasen.

Også fritidsbåter, vannskutere og snøskutere må få engangsavgift etter samme prinsipp som for personbiler, med sterk differensiering basert på klimagassutslipp og lokal forurensing.

Veibruksavgift (kap. 5538)

Naturvernforbundets forslag

- Reduksjonen i veibruksavgiften i 2020, 2021, 2022 og 2023 reverseres, og i tillegg økes veibruksavgiften på diesel til bensinnivå (målt etter energiinnhold). Veibruksavgiften på bensin økes da med 1,00 kroner/liter og på diesel (mineralolje) med 3,55 kroner/liter. I sum vil det bokførte provenyet øke med om lag 7,4 mrd. kroner.
- Full veibruksavgift innføres for all type flytende biodrivstoff.

Begrunnelse

Det er et stort sprik mellom nivået på veibruksavgiftene og de gjennomsnittlige eksterne, marginale kostnadene fra veitrafikken. Naturvernforbundet støtter Grønn skattekommisjon i at veibruksavgiftene må tilsvare de eksterne kostnadene. Særlig viktig blir det å øke avgiften på forbrenning av diesel, da de eksterne luftforurensingskostnadene her er høyere enn ved bruk av bensin. Lav veibruksavgift på diesel svekker også jernbanens konkurransekraft i forhold til lastebilen.

Naturvernforbundet vil understreke at biodrivstoff som selges utenom omsetningskravet, må ha full veibruksavgift. Veibruksavgiften skal gjenspeile de marginale kostnadene fra veitransporten utenom klimagassutslipp, og for disse kostnadene er det ikke nevneverdige forskjeller mellom fossilt drivstoff og biodrivstoff. Omsetningskravet er et godt virkemiddel. Vi ser ingen grunn til å ha et supplerende virkemiddel i form av avgiftslettelse, som innebærer subsidiering av veitransporten, og som også gjør det vanskeligere å stille strengere miljøkrav til biodrivstoffet. Klima- og miljøeffekten av biodrivstoff varierer mye, og det er svært viktig å unngå omsetning av drivstoff med dårlig klimanytte og andre negative effekter på natur og miljø.

Mye tyder på at veipricing – som skal speile eksterne kostnader utover klima, og som også kan brukes til trafikantbetaling – på sikt bør erstatte dagens ordning med veibruksavgift på drivstoff samt bompenger i byregioner. Avgiften kan da differensieres på bakgrunn sted, tid og kjøretøytype. Det vil mest sannsynlig føre til at bilbruk i grisgrendte strøk, med lite kø og forurensing, blir vesentlig billigere enn å bruke bilen i pressområder. Miljø- og distriktshensyn vil da gå hånd i hånd. Arbeidet med å forberede dette bør settes i gang. Utredningen fra Skatteutvalget peker også på veipricing som riktig.

Avgift på elektrisk kraft (kap. 5541)

Naturvernforbundets forslag

- Datasentre som produserer kryptovaluta, må ilegges avgift tilsvarende ordinær sats. I tillegg må ordningen med lav sats på datasentre generelt evalueres.

Begrunnelse

Lav sats for datasentrenes svekker insentivene for effektiv energibruk, noe som er uheldig, og dette bør derfor evalueres. Produksjon av kryptovaluta er omstridt og dels svært energikrevende. Som et minstekrav må datasentre som produserer kryptovaluta, ilegges avgift med ordinær sats.

Avgift på drikkevareemballasje (kap. 5559)

Naturvernforbundets forslag

- Grunnavgiften for plast og metall erstattes av en gradert og provenynøytral miljøavgift.
- Grunnavgiften på engangsglass økes med 3,67 kroner i forhold til satsen for 2023, slik at den blir på 5,00 kroner. Vi regner ikke med noen provenyeffekt av dette, da hensikten er å redusere bruken av glass som engangsemballasje.

Begrunnelse

Klimagassutslipp fra plast må begrenses, og da vil mer resirkulering være viktig. Som et første skritt bør dagens grunnavgift på plast- og metallemballasje omgjøres til en gradert miljøavgift som premierer bruk av resirkulert materiale. Det er også sterkt beklagelig at bruken av engangsglass som drikkevareemballasje har økt, til tross for at engangsglass har vesentlig høyere klimafotavtrykk enn annen emballasje. For å bidra til overgang til pantbar emballasje med lavere klima- og ressursfotavtrykk foreslår vi at grunnavgiften på glassflasker økes.

Avgift på forbrenning av avfall (kap. 5546 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- I likhet med CO₂-avgiftene dobles avgiften på forbrenning av avfall. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 0,3 mrd. kroner.

Begrunnelse

CO₂-avgift på avfallsforbrenning vil i kombinasjon med andre virkemidler som utvidet produsentansvar, materialavgift og økte utsorteringskrav ha potensial til å øke gjenvinningsgraden og kutte klimagassutslipp som følge av mindre restavfall til forbrenning. For at avgiften skal ha en slik effekt og påvirke valg tidligere i verdikjeden, bør den økes. Vi foreslår doubling i 2024 i forhold til 2023-nivå. Videre foreslår vi at det utredes hvordan avgiften kan suppleres med en eksportavgift for avfall til forbrenning, slik at vi dermed kan hindre karbonlekkasje.

Flypassasjeravgift (kap. 5561 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Avgiften omgjøres til seteavgift og økes ytterligere på mellomlange og lange reiser. Dette kan øke det bokførte provenyet med 2,5 mrd. kroner.

Begrunnelse

Flypassasjeravgiften er viktig for å begrense veksten i flytrafikken, og virkningen vil nok være størst på trafikk som genereres av lavprisselskap med svært billige billetter. Før pandemien var det utenlandstrafikken som hadde den kraftigste utslippsveksten i luftfarten, og det er også der det er størst avgiftsfritak, som taxfree, manglende CO₂-avgift og manglende merverdiavgift. En egen og høyere sats for reiser ut av Norge til EU/EØS-land bør innføres for å kompensere for manglende CO₂-avgift. En tredje sats, for reiser ut av EU/EØS-området, bør økes vesentlig, da slike reiser har svært høye utslipp uten å betale CO₂-avgift eller omfattes av kvotesystemet. Vi ber videre om at avgiften omgjøres til en seteavgift, slik at det blir mer attraktivt å kjøre færre, men fullere fly.

Primært bør drivstoff brukt til flygninger i internasjonal trafikk ilegges CO₂-avgift. Etter hvert som bilaterale avtaler om dette forhåpentlig inngås, der trafikken i Norden bør være et første skritt, kan flypassasjeravgiften reduseres.

Avgift på deponi av mineralske masser (NY)

Naturvernforbundets forslag

- Det innføres en ny avgift på deponi av mineralske masser på i gjennomsnitt 50 kroner/tonn. Dette vil øke det bokførte provenyet med om lag 1,0 mrd. kroner.

Begrunnelse

Naturvernforbundet foreslår at det innføres avgifter på bergindustrien som kan bidra til å redusere det store avfallsproblemet og de store arealinngrepene denne bransjen forårsaker. Avgiftene må utformes slik at de fremmer både driftsformer som gir lite avfall til ytre deponi, og alternativ bruk av overskuddsmassene. Dette vil føre til både mindre naturinngrep/miljøbelastning og lavere klimagassutslipp – og en bedre ressursutnyttelse. I første omgang foreslår vi en ny miljøavgift på deponi av gruveavfall. Avgiften kan eventuelt skaleres fra f.eks. 35 til 150 kroner/tonn, avhengig av massens innhold av miljøgifter og andre skadelige stoffer samt av deponiløsning. Forslaget må utredes nærmere i første halvdel av 2023 for å kunne innføres 1. januar 2024.

CO₂-avgift på omsetning av torv (NY)

Naturvernforbundets forslag

- Det innføres CO₂-avgift på omsetning av torv.

Begrunnelse

Torvuttak gir betydelige klimagassutslipp og ødeleggelse av natur. Grønn skattekommisjon har anbefalt at det innføres CO₂-avgift på klimagassutslipp fra omdisponering av større arealer, f.eks. avskoging, drenering, grøfting og nedbygging av myr samt uttak av torv. CO₂-avgift på omsetning av torv, på nivå med den ordinære satsen for CO₂-utslipp, kan være en god start. Det vil synliggjøre de egentlige samfunnskostnadene, og en slik løsning vil sikre at det ikke blir forskjell på om produktet

kommer fra norske eller utenlandske uttak. Provenyeffekten vil neppe bli stor, da avgiften forhåpentlig vil fortrenge de klimaskadelige løsningene. Avgift vil fremme andre og mer miljøvennlige typer jordforbedringsmaterialer, som kompostbasert jord.

Utenriksdepartementet (UD)

Fornybar energi (kap. 162 post 72)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til fornybar energi økes til 1247 mill. kroner, som er 430 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Det må satses mer på å gi basistilgang til energitjenester for husholdninger som ikke kan forvente tilkobling til nettet innen 2030 (bl.a. flertallet i Afrika), i form av kokeovner og desentraliserte strømløsninger som gir reduserte utslipp og kostnader og bedre helse. Denne typen energibistand er avgjørende nettopp for å oppnå regjeringens mål om å støtte tiltak som bidrar til å redusere konsekvensene av koronapandemien, f.eks. elektrifisering av helseklinikker og tiltak som skaffer pålitelig elektrisitet til gjenoppbygging av økonomien, spesielt i steder uten kobling til nettet. Klimafondet vil ikke nødvendigvis nå disse gruppene. Fornybar energibistand bør i første omgang økes tilbake til nivået i saldert budsjett for 2019 (inflasjonsjustert), som ett ledd i å mangedoble norsk klimafinansiering (se neste punkt).

Miljø og klima (kap. 163 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til miljø og klima økes til 5914 mill. kroner, som er 4120 mill. kroner mer enn i 2023. De ekstra midlene går til FNs grønne klimafond, FNs tilpasningsfond og nye satsinger på tilpasning relatert til vann, landbruk og infrastruktur.

Begrunnelse

Ifølge rapporten [Norway's Fair Share](#) fra Stockholm Environment Institute må Norge kutte 198 mill. tonn CO₂-ekvivalenter årlig fram mot 2030, som er landets rettfærdige andel i tråd med historisk ansvar og økonomisk kapasitet. Derfor må Norge støtte utslippskutt og fornybar energi til utvikling i andre land, spesielt i sør. I tillegg må Norge gi mer til klimatilpasning for land og folk som rammes hardest, ettersom dette er historisk underfinansiert i norsk klimafinansiering.

Det er gledelig at regjeringen har slått fast at Norges årlige klimafinansiering skal dobles, seinest i 2026. Utfordringene er imidlertid så store at det må gå raskere, og det er viktig at det økte beløpet er friske midler fra staten, der lån eller private bidrag ikke kan telles med. Vår foreslåtte opptrapping er i tråd med dette.

Internasjonal naturbistand (NY)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til internasjonal naturbistand økes til 1120 mill. kroner, som er 1000 mill. kroner mer enn det regjeringen har lovt for 2023.

Begrunnelse

For å innfri den ferske naturavtalen trengs det mye penger, og i avtalen ligger det inne et globalt mål om 200 mrd. dollar i naturfinansiering fra alle kilder, hvorav 20 mrd. dollar av dette skal være overføringer fra industriland til utviklingsland innen 2030. Det er helt nødvendig at Norge går i front for å bevilge tilstrekkelige midler til naturarbeid i utviklingsland. Vi ber foreløpig om at det norske bidraget økes med minst 1000 mill. kroner i 2024, men rask opptrapping i etterfølgende år.

Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD)

Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner (kap. 315 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til internasjonal naturbistand økes til 2200 mill. kroner, som er 175 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Frivillige organisasjoner er viktige i samfunnet vårt. Regjeringen har i Hurdalsplattformen gitt løfte om full og regelstyrt merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner. Dette skjer ikke i 2023. Frivillighet Norge anslår at det må bevilges minst 175 mill. kroner ekstra for å innfri målet, og vi ber om at dette kommer på plass i 2024.

Justis- og beredskapsdepartementet (JD)

Miljøkriminalitet (kap. 440 post 01)

Naturvernforbundets forslag

- Det bevilges 20 mill. kroner ekstra i forhold til i 2023 til arbeidet for å bekjempe miljøkriminalitet.

Begrunnelse

Miljøkriminalitet utgjør en alvorlig trussel mot naturmangfoldet. Det dreier seg om bl.a. ulovlig jakt, hogst, fiske, snøskuterkjøring og annen motorisert ferdsel i naturen samt faunakriminalitet, og det er viktig at Økokrim styrkes for å hindre slike handlinger. Det er nødvendig med mer oppsyn og sakbehandlingskapasitet. Det trengs også ytterligere virkemidler for å bekjempe ulovlig innførsel av fremmede arter, slik Stortinget ba om ved behandling av Meld. St. 19 (2019–2020) om miljøkriminalitet. Når vi sammenlikner med annen kriminalitet, er sjansen for å bli tatt for miljøkriminalitet liten.

Kommunal- og distriktsdepartementet (KDD)

Nytt regjeringskvartal, ombygging av Ring 1 (kap. 500 post 30)

Naturvernforbundets forslag

- Videre arbeid med Hammersborg- og Vaterlandstunnelen (Ring 1) legges på is inntil erfaringene med stengt tunnel er evaluert.

Begrunnelse

Oppgradering av tunnelene vil koste 3100 mill. kroner, som en del av utbygging av regjeringskvartalet. Permanent stenging av tunnelene, eventuelt å opprettholde ett tunnellop for buss, vil bidra til å redusere biltrafikken i et område der det er tydelige mål for dette. Når Oslo lykkes med trafikkreduksjon, vil også behovet for tunnelene bli mindre. Som et minimum bør oppgraderingsprosjektet utsettes, i påvente av erfaringene med stenging av tunnelene.

Nærings- og fiskeridepartementet (NFD)

Norges forskningsråd, forskning på restmasser (kap. 920 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Norges forskningsråd økes til 1785 mill. kroner, som er 10 mill. kroner mer enn i 2023. De ekstra midlene øremerkes oppstart av et nytt forskningsprogram om bruk av restmasser fra mineralindustrien.

Begrunnelse

Mineralindustrien produserer store mengder restmaterialer som behandles som avfall og dumpes. Disse restmaterialene kan være en ressurs som bør utnyttes på miljøvennlig måte, i tråd med ønskene om å innføre en sirkulær økonomi, noe som vil kunne skape nye arbeidsplasser og styrke næringslivets grønne konkurransekraft (jf. Meld. St. 45 (2016–2017) *Avfall som ressurs – avfallspolitikk og sirkulær økonomi*). Vi trenger derfor et program for forskning og utvikling rundt alternativ bruk av restmasser og foreslår at dette legges under Forskningsrådet. Programmet igangsettes i 2024 og trappes opp i påfølgende år.

Videre ber vi om at det utredes muligheter for å etablere en institusjon med solid økonomisk base tilsvarende Enova og Gasnova, f.eks. «Ressursnova», som har til formål å redusere avfallsmengden og øke bruken av restmasser på alle områder i samfunnet. En slik institusjon vil kunne støtte gode forskningsprosjekter samt utvikling av næringer som reduserer avfallsproblemet i samfunnet gjennom gjenbruk og resirkulering.

Landbruks- og matdepartementet (LMD)

Verdiskapingstiltak i landbruket (kap. 1149 post 71)

Naturvernforbundets forslag

- Tilskuddet til verdiskapingstiltak i landbruket reduseres til 21 mill. kroner, som er 30 mill. kroner mindre enn i 2023. Reduksjonen gjelder bygging av nye skogsveier og skogsdrift i vanskelig terreng og eventuelle andre miljøskadelige subsidier.

Begrunnelse

Subsidiering av nye skogsveier gir store negative effekter på biologisk mangfold. Vi risikerer veibygging i skoger med villmarkspreget, områder som er dokumentert å være biologisk svært viktige, med et naturmangfold som er sammenliknbart med naturreservat og nasjonalparker og dobbelt så stort som i vanlig drevne skoger.

Tilskudd til økt hogst og veilbygging i bratt terreng er videre en subsidie av tiltak som vil kunne føre til økt flomfare, skred og erosjon, og det er også et dårlig klimatiltak siden det frigjør store mengder karbon fra det enorme lageret som finnes i skogsjorda. Det må derfor stilles langt strengere krav til hvor det blir gitt støtte til nye skogsveier og taubane, og bevilgningene må reduseres. Alle miljøskadelige subsidier må fjernes, og støtte må kun gis til tiltak som ivaretar og bedrer skogen som livsmiljø. Midler til miljøtiltak er bra, og de må konkretiseres, kvalitetssikres skogøkologisk og være reelle miljø- og klimatiltak utover eksisterende krav.

Skog-, klima- og energitiltak (kap. 1149 post 73)

Naturvernforbundets forslag

- Tilskuddet til skog-, klima- og energitiltak reduseres til 11 mill. kroner, som er 45 mill. kroner mindre enn i 2023. Bevilgningen til Skogfrøverket videreføres.

Begrunnelser

Skogens er viktig i klimasammenheng. Flatehogst bidrar til karbonutslipp fra skogsjord og skogen som økosystem. Det tar lang tid for en ny skog å «tilbakebetale» karbonutslipp som flatehogst gir, kanskje så mye som 90–150 år. Skogbrukets beste klimabidrag på kort og mellomlang sikt vil derfor være lukka hogst og å la skogen stå lenger før den hogges. Å beholde variert og gammel skog er viktig klimatilpasning pga. skogens evne til vannregulering og rassikring. Mindre flatehogst er også bra for naturmangfold, rekreasjon og friluftsliv. Gjødsling av skog vil få negative konsekvenser for naturmangfold og gir heller ikke spesielt gode eller kostnadseffektive klimaresultater.

Vedtatt budsjett for 2023 innebærer at det skal brukes 56 mill. kroner til klimatiltak i skog, som tettere planting etter hogst, gjødsling og skogplanteforedling. Vi støtter ikke denne formen for klimatiltak i skogbruket og foreslår at bevilgningen til dette sløyfes. Om det fortsatt skal bevilges penger over denne posten i 2024, må de brukes på tiltak med god klimaeffekt og samtidig positiv virkning på naturmangfoldet, som f.eks. tilskudd til utstakt bruk av lukka hogstformer og å forlenge omløpstida på et skogbestand før det hogges.

Landbrukets utviklingsfond (kap. 1150 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond reduseres til 2044 mill. kroner, som er 15 mill. kroner mindre enn i 2023. Bevilgningen til skogsveier reduseres med 60 mill. kroner, mens midlene til utvalgte kulturlandskap, pollinatorstrategi og blomsterengfrø økes med 15 mill. kroner, metodeutvikling og kartlegging av gammelskog får 20 mill. kroner, og SMIL-tiltak får 10 mill. kroner ekstra.

Begrunnelse

Se omtalen under kap. 1149 post 71 angående skogsveier og skogsdrift og kap. 1420 post 80 angående kulturlandskap. Når det gjelder gammelskog, er det viktig å få på plass en kartleggingsmetodikk for hver enkelt skogtype som fastsettes etter biologiske metoder, og det må gjennomføres slik kartlegging av gammelskogen for at vi skal kunne ta vare på de verdifulle områdene. Også vannmiljøtiltak under spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL) bør få ekstra midler for å øke innsatsen på flere områder, blant annet for å bedre miljøet i Oslofjorden.

Direkte tilskudd, regionale miljøprogram (kap. 1150 post 74.19)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til direkte tilskudd økes til 806 mill. kroner, som er 40 mill. kroner mer enn i 2023. De ekstra midlene øremerkes tilskudd til regionale miljøprogram (post 74.19).

Begrunnelse

Bevilgningen til tilskudd til regionale miljøprogram for å minske miljøfotavtrykket fra landbruket bør økes. Vi vil særlig framheve behovet for å øke innsatsen på vannmiljøtiltak (med minst 30 mill. kroner av de ekstra midlene), bl.a. til restaurering av økosystemer, til tiltak som hindrer avrenning og til andre tiltak som forbedrer miljøet, bl.a. i Oslofjorden. Også pollinatortiltak bør prioriteres her.

Samferdselsdepartementet (SD)

Riksveiinvesteringer (kap. 1320 post 29–30)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningene til riksveiinvesteringer (kap. 1320 post 29–30 utenom bompenger) reduseres til 12 876 mill. kroner, som er 500 mill. kroner mindre enn i 2023. Spesielt viktig blir det å hindre videre planlegging og/eller oppstart av nye motorveiprojekt. Utover at posten reduseres, omprioriterer vi internt, noe som betyr at det må kuttes ytterligere på store veitbygginger. Vi forventer at midlene gang-, sykkel- og kollektivtiltak i byvekstavgiftene økes, og at det blir 500 mill. kroner ekstra til gang- og sykkelveier utenom byvekstavgiftene. Sistnevnte påplussing kan også brukes til å reetablere tilskuddspotten til kommunene (kap. 1320 post 63).

Begrunnelse

Store veitbygginger langs jernbane undergraver toget og gir mer biltrafikk. Dette rimer dårlig med målet om at veksten i persontransporten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange (nullvekstmålet). I tillegg skaper motorveitbyggingene store naturinngrep og nedbygging av matjord, med tilhørende klimakonsekvenser. Motorveiprojekter må nedskaleres, og frigjorte midler må resultere i mer satsing på utbedring og vedlikehold av eksisterende infrastruktur og på andre grønne løsninger. Det har over år vært en betydelig nedgang i midler til gang- og sykkelveier på post 30, noe som ikke er i tråd med ønskene om å fremme sykling. Naturvernforbundet mener at midlene nå må økes, og at deler av de økte midlene kan brukes til å reetablere tilskuddsordningen til gang- og sykkelveier (kap. 1320 post 63). Videre bør bevilgningen til bymiljø- og byvekstavgifter trappes opp.

Nye Veier AS (kap. 1321)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Nye Veier AS reduseres til 3603 mill. kroner, som er 2500 mill. kroner mindre enn i 2023.

Begrunnelse

Nye Veier har fått i oppdrag å bygge motorveier, bl.a. i korridorer der jernbanen bør prioriteres. Nå planlegges det også omfattende og kostbare utbygginger der veistandarden fra før er veldig bra og trafikkmengdene små. Omfattende motorveitbygging undergraver nullvekstmålet samt målet om

godsoverføring og har store negative konsekvenser for klima, natur og matjord. Selskapet må ikke få sette i gang nye motorveiprojekt. Isteden må utbyggingsplanene nedskaleres betydelig.

For fellesprosjektet E16 og Ringeriksbanen, som ifølge budsjettavtalen for 2023 mellom Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fortsatt skal ligge hos Nye Veier, forventer vi at ny motorvei skinlegges. Isteden må dagens vei utbedres, og jernbaneprojektet må gjennomgås på nytt for å finne en løsning med vesentlig mindre inngrep i natur og matjord. Den foreslåtte løsningen vil også, ifølge klimarapporten til prosjektet, føre til mer biltrafikk enn om verken vei eller bane bygges ut, og det blir enorme klimagassutslipp fra bygging. Vi mener derfor det er uaktuelt med bevilgninger til prosjektet basert på dagens planer.

Tilskudd til byområder (kap. 1332 post 66)

Naturvernforbundets forslag

- Tilskuddet til byområder økes til 3602 mill. kroner, som er 300 mill. kroner mer enn i 2023. 100 mill. kroner øremerkes en ny tilskuddspott for mindre og mellomstore byområder/tettsteder.

Begrunnelse

Belønningsordningen gir de større byene mulighet til å satse mer på kollektivtransport for å innfri klimaforlikets nullvekstmål m.m., og den premierer kommuner som forplikter seg til en god arealpolitikk og andre tiltak som hindrer vekst i bilbruken og styrker kollektivtransport, sykkel og gange. Potten bør derfor økes. Videre savner vi tilsvarende virkemidler overfor de mindre og mellomstore byene/tettstedene og ber derfor regjeringen innføre en ny belønningsordning som sikrer statlig (med)finansiering av flere miljørelaterte tiltak. En betingelse for statlig støtte må være at kommunene kartlegger naturverdiene i kommunene og fører en arealpolitikk som reduserer transportomfanget, hindrer vekst i bilbruken og sikrer nærnatur og matjord mot nedbygging. Midlene kan brukes til både investeringer og drift og bør derfor kunne økes betydelig, uten store planprosesser.

Kjøp av persontransport (kap. 1352 post 70 og NY)

Naturvernforbundets forslag

- Regjeringen følger nøye med på ettervirkningene av koronapandemien på kollektivtransporten. Ved behov bevilges det ekstra penger til kjøp av persontransport med tog og i form av ekstra statlig tilskudd til fylkeskommunal kollektivtransport.

Begrunnelse

Koronapandemien har gitt store utfordringer for kollektivtransporten, både den statlige, den fylkeskommunale og den kommersielle. Det er viktig at vi unngår kutt i rutetilbudet som følge av mindre trafikk, da dette raskt vil kunne sette i gang en negativ spiral, der kollektivtransporten taper til fordel for biltrafikken. Det er derfor viktig at regjeringen følger situasjonen tett og om nødvendig bevilger ekstra midler til formålet, til både statlig, fylkeskommunal og kommersiell kollektivtransport.

Ellers ber Naturvernforbundet om at det settes av ressurser til å få på plass et bedre togtilbud mellom Oslo og kontinentet i form av gjennomgående dagtog Oslo–København og en nattogløsning, eventuelt i form av en egen Oslo-del av nattoget som i dag kjører mellom Stockholm og Hamburg. Videre vil vi påpeke at det er viktig at sovekapasiteten i nattog i Norge økes.

Kjøp av infrastrukturtjenester, jernbane (kap. 1352 post 71 og 73)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til kjøp av infrastrukturtjenester (sum post 71 og 73) økes til 27 371 mill. kroner, som er 2000 mill. kroner mer enn i 2023. Ekstra midler skal primært brukes til fornying på vedlikeholdsbudsjettet samt til godstiltak og andre kapasitetsøkende tiltak.

Begrunnelse

For å få toget til å bli et konkurransedyktig og miljøriktig transportalternativ for både person- og godstransporter må jernbanen bli pålitelig, og da må vedlikeholdsinnsatsen trappes betydelig opp. Bevilgningen til vedlikehold og fornying har i flere år vært lavere enn hva Jernbanedirektoratet har lagt til grunn i sitt handlingsprogram, og det er et stort etterslep som må tas igjen. Sterk prisstigning i anleggsbransjen gjør at behovet øker ytterligere. Vi foreslår at størstedelen av de økte midlene går til vedlikehold og fornying. Videre må midlene til kryssingsspor og andre godstiltak økes, for å innfri politiske mål om å flytte gods fra vei til bane, noe som er blitt nedprioritert tidligere. Deler av innsatsen her vil også komme persontrafikken til nytte.

Godsoverføring fra vei til bane (kap. 1352 post 75)

Naturvernforbundets forslag

- Støtteordningen for godsoverføring fra vei til jernbane (post 75) videreføres og økes til 145 mill. kroner, noe som er 50 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Støtteordningen for godsoverføring fungerer, og det er bra for miljø og trafikksikkerhet. Ordningen må gjøres forutsigbar og bidra til ytterligere volumoverføring til bane. Beløpet bør derfor økes i 2024.

Støtte til fylkesoverskridende ekspressbussruter (NY)

Naturvernforbundets forslag

- Det opprettes en ny støtteordning for fylkesoverskridende ekspressbussruter, og det bevilges 25 mill. kroner til dette formålet.

Begrunnelse

Ekspressbusstilbudet er flere steder blitt redusert, dels som følge av økt konkurranse. I områder uten jernbane har dette resultert i et dårligere kollektivtilbud for reiser over lengre distanser, slik at det ofte bare er egen bil eller fly som er valgmulighetene. Vi har ingen fasit for hvordan ordningen bør utformes, men vi ser for oss flere muligheter. Det kan f.eks. være i form av tilskudd til fylkeskommuner som går sammen om å kjøpe inn busstjenester. Eller i form av direkte støtte til interesserte busselskap basert på objektive kriterier. Uansett mener vi at midlene må forbeholdes ruter som ikke går parallelt med jernbanen, og at det må stilles krav om gode korrespondanser og samordning med annen kollektivtransport.

Klima- og miljødepartementet (KLD)

Frivillige klima- og miljøorganisasjoner og -stiftelser (kap. 1400 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til frivillige klima- og miljøorganisasjoner økes til 64 mill. kroner, som er 10 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Bevilgningen til denne posten er i flere år blitt videreført uten inflasjonsjustering, samtidig som flere organisasjoner har opplevd økt interesse og medlemsvekst. Arbeidsoppgavene til de frivillige miljøorganisasjonene har også økt, bl.a. i form av å være naturens stemme i saker der motparten er pengesterke utbyggingsinteresser. De frivillige organisasjonene er svært viktige i arbeidet med å få folk ut i naturen og til å bli glade i den. For å kunne gjennomføre oppgavene trenger de frivillige miljøorganisasjoner mer støtte.

Miljødata (kap. 1410 post 21)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til miljødata økes til 548 mill. kroner, som er 150 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Innsatsen må økes, sett i lys av det akutte behovet vi har for å få oversikt over artsmangfold og verdier i norsk natur. Ved behandling av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet* ba Stortinget regjeringen «styrke arbeidet med et økologisk grunnkart med naturtyper, arter og landskapstype». Komiteens flertall mente videre at «det bør ferdigstilles et økologisk grunnkart for Norge med naturtyper, arter og landskapstyper innen utgangen av 2025». For at dette skal være mulig, må bevilgningene økes. Det må bygges opp en mye større kapasitet for å sikre en biologisk uavhengig og faglig tilfredsstillende kartlegging. Videre trengs det også mer penger til bl.a. innsekter og ekstra satsing på naturkartlegging i kystkommuner. Økt kunnskap er også avgjørende for å innfri vannforskriften. Minst 20 mill. kroner av de ekstra midlene bør gå til overvåking og kunnskapsinnhenting for vannmiljøet.

Marano (kap. 1410 post 23)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Mareano økes til 74 mill. kroner, som er 10 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Naturvernforbundet ber om mer penger til å skaffe bedre kunnskap om naturverdiene til havs (Mareano, kap. 1420 post 23). Uten denne kunnskapen vil økende press for å utnytte ressursene kunne føre til omfattende nye naturødeleggelser. Før-var-prinsippet tilser at vi må skaffe kunnskapen om hva som trues. Innsatsen bør derfor økes.

Miljøforskning under Norges forskningsråd (kap. 1410 post 50 og 51)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til miljøforskning under Norges forskningsråd økes til 707 mill. kroner, som er 100 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Det er viktig med god kunnskap om natur og klima og om hvordan vi løser miljøutfordringene. Vi foreslår at forskningsinnsatsen her økes. Vi savner økt forskning på bl.a. marint vern, arealplanprosesser, konsekvensutredninger og samla belastning, trekkfugl i Nordsjøen, ål i regulerte vassdrag, pukkellaks, skrantesjuka og miljøgifter i natur.

Artsdatabanken (kap. 1411)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til Artsdatabanken økes til 156 mill. kroner, som er 75 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Et rikt artsmangfold er en forutsetning for velfungerende økosystem og gjør oss i bedre stand til å stanse naturtapet, bevare mangfoldet og møte et klima i endring. For å oppnå dette må kunnskapsgrunnlaget gjennom bl.a. Artsdatabanken forsterkes. De økte midlene må styrke driftsbudsjettet og Artsprosjektet direkte. De økte midlene må innfri ambisjoner om minst 100 nye prioriterte arter og minst 30 utvalgte naturtyper som skal sikres gjennom handlingsplaner og konkrete tiltak i felt. Videre trengs det et kvalitetssikringsystem for naturfaglige undersøkelser (se også kap. 1420 post 21), som er et sentralt bidrag til en kunnskapsbasert forvaltning for å bevare natur og styrke innsatsen for å sikre verdifulle naturtyper og arter.

Driftsutgifter, Miljødirektoratet (kap. 1420 post 01)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til driftsutgifter i Miljødirektoratet økes til 868 mill. kroner, som er 100 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

I arbeidet med det grønne skiftet og for å ta vare på livsgrunnlaget vårt trengs et sterkt miljødirektorat mer enn noen gang. For å få gjennomført det Stortinget har vedtatt gjennom bl.a. behandling av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet*, må bevilgningene økes. Det gjelder bl.a. å tilrettelegge for en betydelig økt skogvern og vern av flere andre viktige naturtyper og økosystemer. En del av den økte aktiviteten vil foregå hos statsforvalterne, og disse må om nødvendig få en del av ekstramidlene.

Spesielle driftsutgifter, Miljødirektoratet (kap. 1420 post 21)

Naturvernforbundets forslag

Bevilgningen til spesielle driftsutgifter i Miljødirektoratet økes til 796 mill. kroner, som er 175 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Det er nødvendig med økt midler for å realisere viktige satsinger, ikke minst i lys av den nye globale naturavtalen. Handlingsplan mot fremmede arter og Naturindeks trenger mer penger, og 30 prosent vern til lands og til havs må forberedes. Det er også behov for midler til å utrede en kvalitetssikrings-/sertifiseringsordning for naturfaglige undersøkelser, jf. kunnskapen om mangelfulle miljøregistreringer i bl.a. vann- og vindkraftsaker. Oppdaterte INON-kart og mer kunnskap om hva som bygger ned og fragmenterer arealene våre, etterlyser vi også. Videre foreslår vi at det settes i gang et arbeid for å

forberede oppstarten av en miljødomstol/-klagenemd i Norge, og at det brukes penger på å utarbeide en plan for å øke miljøkompetansen i kommunene.

Statlige vannmiljøtiltak er fra 2023 kommet inn i denne posten. Minst 100 mill. kroner av de ekstra midlene bør gå til dette. Naturlige elver, bekker og myrer bidrar til flomdemping og er klimaregulerende. Våtmarkene lagrer karbon. Elver, innsjøer og fjorder har helt avgjørende betydning for friluftslivet, og vassdragsnaturen er levested for norske nøkkelarter som villaks, elvemusling og edelkreps. Det haster derfor med å iverksette miljøforbedrende tiltak og restaurering, bedre kunnskapsgrunnlaget og opprettholde arbeidet for å innfri miljømål i vannområdene. Derfor må det bevilges mer penger til å opprettholde og styrke stillinger med dedikerte fagfolk i vannområdene og vannregionene for å sikre tiltaksgjennomføring og kunnskapsforbedring. Og det skal gjennomføres mange miljøforbedringer gjennom et betydelig antall revisjoner av gamle vassdragskonsesjoner, noe som også trenger miljøkompetanse, kapasitet og nødvendige tiltak. I flere vassdrag trengs det også mer kalking. Videre må tiltaksplanen for Oslofjorden følges opp, noe som krever penger.

Tiltak i verneområder og restaurering (kap. 1420 post 31)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til skjøtselstiltak i verneområder økes til 344 mill. kroner, som er 200 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Det er behov for økt kompetanse og kapasitet for å ta igjen etterslepet. Det trengs flere aktive skjøtselstiltak i verneområdene, for å sikre at verneverdiene ikke ødelegges av fremmede arter, gjengroing og annen menneskeskapt påvirkning. Enkle tiltak som forsterking av stier, klopping og steinsetting bidrar til å gjøre naturopplevelsene lettere tilgjengelige for folk. Samtidig kan slike enkle grep redusere slitasje i sårbar natur, både i verneområder og i andre mye brukte friluftsområder. God skilting og informasjon om ferdsel i nasjonalparker og landskapsvernområder er nødvendig, og det er viktig at SNO sikres nok ressurser til både informasjon og oppsyn.

Stortinget har gjennom behandling av *Natur for livet* (Innst. 294 S (2015–2016) vedtatt at 15 prosent av de forringede økosystemene skal være restaurert innen 2025. Den nye naturavtalen øker ambisjonene. Dette krever at det settes i verk tiltak for å restaurere de naturtypene vi kjenner behovet for, både myr og annen natur. Det trengs derfor en god plan for arbeidet og betydelig økte midler, kanskje i form av et restaureringsfond.

Statlige tileininger, vern av naturområder (kap. 1420 post 32)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til statlige tileininger, vern av naturområder, økes til 1214 mill. kroner, som er 775 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Naturvernforbundet ønsker fortgang og slutføring av nye nasjonalparker, bl.a. de ti nye som er foreslått av Miljødirektoratet pluss Østmarka, men også andre nye områder som Preikestolen. Vi trenger en supplerende nasjonalparkplan med forslag til nye nasjonalparker som kan sikre at et

representativt utvalg av norsk natur vernes i tråd med våre internasjonale forpliktelser. Vi ber også om ekstra midler til myrvern.

Boreal skog er et av verdens største karbonlager. Bare i Norge holder skogen på 7 mrd. tonn CO₂. Regjeringens klimastatus og -plan viser store utslipp fra skogbruket, og mer vern vil bidra positivt for å endre på dette. Videre lever over halvparten av våre rødlistede arter i skog. Skogvern er derfor viktig for både naturmangfoldet og klimaet. Stortinget har vedtatt at 10 prosent av skogen skal vernes, men der er bare 4 prosent av den produktive skogen som er det i dag. Myndigheten må få fortgang i vern av våre mest verdifulle skogområder, i tråd med forskernes mangelanalyse. Innsatsen må derfor intensiveres kraftig, og da trengs det økt kapasitet, bl.a. for å sikre næringsuavhengig kartlegging utført av kompetent biologisk personell. Bevilgningen til skogvern må økes til 1000 mill. kroner i 2024 og trappes ytterligere opp etter dette.

FNs bærekraftsmål sier at minst 10 prosent av kyst- og havområdene skal vernes innen 2030. Regjeringen må snarest verne de marine områdene som ligger klare. Vi ber videre om at verneprosessen for de resterende områdene i verneplanen gjennomføres så raskt som mulig. Utover dette bør det vernes områder lenger til havs.

Naturmangfold i kommuneplanlegging (kap. 1420 post 60)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til å ivareta naturmangfoldet i kommuneplanlegging økes til 23 mill. kroner, som er 20 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Ordningen skal bidra til at naturmangfoldhensyn ivaretas bedre i kommuneplanarbeidet gjennom utarbeiding av en kommunedelplan for natur. Erfaringene fra et tidligere pilotprosjekt er gode, og interessen for støtteordningen har vært stor. Men bevilgningen for 2023 (på 3 mill. kroner) er fortsatt altfor lavt, og den må økes betydelig i 2024.

Klimatiltak, Klimasats (kap. 1420 post 61)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning økes til 797 mill. kroner, som er 500 mill. kroner mer enn i 2023. De ekstra midlene går til Klimasats.

Begrunnelse

Det er mange kommuner som ønsker å gjennomføre klimatiltak gjennom Klimasats, og denne posten bør økes i 2024, slik at flere kommuner kan få støtte. Potten kan skape økt interesse for klimakutt i små og store kommuner landet rundt. Den store interessen for ordningen tilsier at beløpet bør trappes ytterligere opp etter 2024, og det må skapes forutsigbarhet for ordningen.

CO₂-kompensasjonsordning for industrien (kap. 1420 post 74)

Naturvernforbundets forslag

- Det stilles strengere energi- og klimakrav til virksomheter som mottar midler fra CO₂-kompensasjonsordningen.

Begrunnelse

CO₂-kompensasjonsordningen har sin berettigelse. Men for at staten skal bruke et såpass høyt beløp til dette, mener vi at virksomhetene som mottar støtte, må innfri strengere energi- og klimakrav enn hva som er tilfelle i dag, i form av tiltak som fremmer energieffektivisering og utslippskutt.

Tiltak for å ta vare på natur (kap. 1420 post 80)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til tilskudd til tiltak for å ta vare på natur økes til 302 mill. kroner, som er 175 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Tilskuddet til generell vannforvaltning må økes med minst 50 mill. kroner. Restaureringstiltak må prioriteres for å innfri ambisiøse mål i de vedtatte vannforvaltningsplanene, Oslofjord-planen og nasjonal strategi for restaurering av vassdrag.

Arbeidet med truede arter og naturtyper er på etterskudd. Lite har skjedd på flere år, og vi har nå bare 14 prioriterte arter, til tross for at Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet* sier at omkring 400 arter er aktuelle, samt at flere andre naturtyper har vært gjenstand for utredning. Midlene til dette må økes betydelig for å sikre fortgang i arbeidet i 2024. Også her står kompetansebygging sentralt.

Kulturlandskap inneholder et rikt artsmangfold med mange truede arter og naturtyper og er viktige for bl.a. biene og deres pollinatorrolle i naturen. Det er derfor viktig å styrke innsatsen for å ta vare på kulturlandskapet. En måte å gjøre det på er å øke antall utvalgte kulturlandskap, noe som også er slått fast gjennom behandling av Meld. St. 14 (2015–2016) *Natur for livet*. Midlene må derfor økes for å få innfridd dette.

Arbeidet med å fjerne fremmede arter må intensiveres. Det er bra at det jobbes med pukkellaks og villaks, men vi må også få til større satsing på å fjerne bl.a. lutz- og sitkagran og andre fremmede arter. Derfor må tilskuddsordningen styrkes.

Natursats (kap. 1420 post NY)

Naturvernforbundets forslag

- Det opprettes en ny tilskuddsordning for naturbevaring i kommunene, og det bevilges 200 mill. kroner til dette formålet.

Begrunnelse

Arealendringer er den største trusselen mot naturmangfoldet. Viktige naturverdier bygges ned bit for bit. Kommunene har et stort ansvar for å forvalte naturmangfoldet, bl.a. gjennom arealpolitikken. Kommunene sitter også med mye verdifull kunnskap og kan ta initiativ til tiltak som stanser tapet av natur og biologisk viktige arealer. Vi foreslår en tilskuddsordning for slike tiltak, basert på erfaringene med Klimasats, som kommuner og fylkeskommuner kan søke midler fra.

Senter mot marin forsøpling (kap. 1424 post 70)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til marin forsøpling økes til 75 mill. kroner, som er 25 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

På 2022-budsjettet er bevilgningen til arbeidet mot marin forsøpling redusert med 20 mill. kroner, noe som er videreført i 2023. Innsatsen på denne posten bør økes utover 2021-nivå, slik at arbeidet kan intensiveres.

Energifondet (kap. 1428 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Midlene som overføres energifondet, økes til 5986 mill. kroner, som er 600 mill. kroner mer enn i 2023. 1000 mill. kroner øremerkes støtte til energiltak som reduserer energibruken i boliger.

Begrunnelse

Energieffektivisering i bygg er den raskeste og mest miljøvennlige måten å skaffe strøm på. Det vil bidra til å dempe prispresset i markedet, redusere forbrukernes sårbarhet overfor høye kraftpriser, redusere behovet for strømstøtte og frigi kraft til andre formål. Ett viktig bidrag vil være å gi Enova et tydelig mandat og øke støtten til energieffektiviseringstiltak i boligmarkedet. Midler må gis til flere tiltak og også omfatte kjent og velprøvd teknologi. Slik støtte er i tråd med flertallsvedtak på Stortinget 18. oktober 2022 etter redegjørelse fra olje- og energiministeren om kraftsituasjonen. Støtten bør utformes slik at den i første rekke utløser tiltak med stor effekt og lav investering, slik som etterisolering av loft. Enova må også gjøre støtten tilgjengelig for borettslag og sameier.

Landets husholdninger betaler hvert år inn 400 mill. kroner til klima- og energifondet gjennom egen Enova-avgift. Ved utgangen av 2021 er summen av midler som er avsatt til energiltak i husholdninger siden Enova-tilskuddet ble innført i 2015, på 1800 mill. kroner. Det er i denne perioden et gap på 500–600 mill. kroner mellom hva som er avsatt, og hva Enova reelt har utbetalt til husholdningene.

Klima- og skogsatsing (kap. 1482)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til klima- og skogsatsing økes til 3998 mill. kroner, som er 920 mill. kroner mer enn i 2023.

Begrunnelse

Mye av midlene er bundet opp gjennom juridiske forpliktelser om flerårige utbetalinger, og dagens nivå gir ikke rom for ny satsing. Bevilgningen til klima- og skogsatsing bør derfor økes, uten at penger herfra overføres FNs grønne klimafond. Etter regjeringsskiftet i Brasil er det et stort behov for internasjonal støtte for å gjenoppbygge miljøforvaltningen i landet. Under forrige regjering økte avskogingstakten med hele 75 prosent, men med håndhevelse av eksisterende politikk kan den reduseres med 90 prosent. Videre skal mer penger til klima- og skogsatsing ha som mål å mobilisere andre donorer gjennom å stille garantier om økonomisk støtte til regnskogland. Økt støtte til internasjonal skogsatsing er også i tråd med stortingsmerknader fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Olje- og energidepartementet (OED)

Spesielle driftsutgifter (geologisk kartlegging) (kap. 1810 post 21)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til geologisk kartlegging under spesielle driftsutgifter reduseres til 60 mill. kroner, som er 45 mill. kroner mindre enn i 2023.

Begrunnelse

I et klimaperspektiv er det ikke rom for å hente ut nye forekomster av olje og gass. Videre må naturkonsekvensene av gruvedrift på havbunnen klarlegges før det kan være aktuelt med gruvedrift der. Vi foreslår at bevilgningen til de nevnte studiene, analysene og kartleggingene sløyfes. Samtidig ønsker vi mer penger til naturkartlegging av havbunnen via Mareano (se egen omtale).

Stønad til husholdninger for ekstraordinære strømudgifter (kap. 1820 post 75)

Naturvernforbundets forslag

- Overslagsbevilgningen til stønad til husholdninger for ekstraordinære strømudgifter, som i 2023 er på 44 700 mill. kroner, omgjøres slik at den i sterkere grad stimulerer til energieffektiviseringstiltak.

Begrunnelse

Strømstøtteordningen har en berettigelse, men den reduserer incentivet for energieffektivisering og vil dermed i mindre grad bidra til omlegginger som reduserer folk strømavhengighet. Ordningen bør derfor endres. I stedet for at støttebeløpet baseres på den enkelte husholdnings forbruk, bør det utbetales som en lik sum til alle innbyggerne, basert på samme prinsipp som karbonavgift til fordeling, eventuelt med noen korreksjonsfaktorer. Vi foreslår også at deler av beløpet settes av til energieffektiviseringstiltak, utover beløpet på 1000 mill. kroner på kap. 1428 post 50. Videre må deler av beløpet settes av til ordninger som spesifikt hjelper husholdninger med særlige utfordringer som følge av høy strømpris.

Forskning og teknologiutvikling for fremtidens energisystem (kap. 1830 post 50)

Naturvernforbundets forslag

- Bevilgningen til forskning og teknologiutvikling for fremtidens energisystem reduseres til 894 mill. kroner, som er 100 mill. kroner mindre enn i 2023.

Begrunnelse

Det er positivt at regjeringen satser på forskning. Samtidig vil forskning på økt petroleumsaktivitet og nye funn i arktiske havområder bidra til økte klimagassutslipp og bremse det grønne skiftet. Vi ber derfor om at bevilgningene til DEMO 2000, PETROMAKS 2 og PETROSENTER reduseres, mens forskning på fornybar energi får mer penger.